

Anmeldelse

Stig T. Rasmussen, *Klassisk arabisk litteratur i oversættelse til dansk – en litteraturhistorisk vejvisende antologi*, Forlaget Orbis 2018, 335 sider, kr. 300.

Stig T. Rasmussen (STR), mag.art. i semitisk filologi og tidligere afdelingsleder ved Det Kgl. Bibliotek, har udgivet en bog på dansk om danske oversættelser af klassisk-arabisk litteratur. Det i sig selv er en bedrift og på samme tid en hyldest til dansk forskning og formidling af arabisk (islamisk) litteratur, som har en lang tradition i Danmark. Ud over at være en antologi af danske oversættelser har den et litteraturhistorisk sigte, nemlig det at give læseren et tilnærmelsesvis repræsentativt billede af den klassisk-arabiske litteratur fra dens oprindelse i det 4.-5. årh. blandt stammer på den Arabiske Halvø og frem til første halvdel af det 20. årh.

Bogen hævder ikke at være en decideret litteraturhistorie, men en litteraturhistorisk 'vejviser', som undertitlen antyder. STR begynder bogen med at fralægge sig et sådan ambitiøst formål og fortæller forsigtigt, at den kun er "tænkt som et udvalg af karakteristiske nedslag i den righoldige klassisk-arabiske litteratur" (s. 11). Alligevel kan man læse på bagsiden: "I denne bog finder man *afgørende* nedslag i den klassisk-arabiske litteratur, som den har været oversat til dansk. Det er en bog, der har været savnet i en dansk sammenhæng og som udfylder en vigtig plads." (Undertegnedes kursivering). Hvilken plads er det mere præcist, bogen er tænkt at udfylde? Selvom STR i indledningen beskedent præsenterer bogen som blot et udvalg i en omfangsrig litteratur, bliver den vel netop promoveret af Orbis' PR-personale som en slags introduktion til klassisk-arabisk litteraturhistorie, og på bogens ryg er titlen da også forkortet til "Klassisk arabisk litteratur".

Som sådan mener jeg ikke, at den *udfylder* pladsen i ordets egentlige forstand. Der bliver kun ganske kort introduceret til de forskellige genrer og litterære bevægelers kendetegn, hovedforfattere osv. Desuden bliver tekstudvalget reelt ikke sat ind i de historiske sammenhænge, som de enkelte tekster og forfattere er formet af og udtryk for. Bogen er for det meste kronologisk præsenteret; men de korte indledninger til tekststykkerne fremstår forholdsvis historieløse, hvor fx ideologiske, politiske og geografiske interesser og fortolkningsrammer oftest udelades. Derfor kommer mange indledende afsnit desværre til at give de forskellige genrer et statisk og homogent udtryk som fx indledningen til 'Historieskrivning' (s. 117). Som introduktion til Hammershaimbs oversættelser af Ibn Khaldūn nævnes, at interessen inden for historieskrivningen med tiden blev rettet mod mennesker og samfundskræfter; men jeg

havde gerne set en lidt bredere palet af historiografi være repræsenteret. Generelt vil jeg sige, at bogen i højere grad er 'litteraturtypologisk' end 'litteraturhistorisk', med undtagelse af behandlingen af poesien, som præsenteres på forskellige historiske udviklingstrin rundt omkring i bogen. I lyset heraf er opdelingen og valget af tekster dog forholdsvis repræsentativt for de forskellige former for litteratur, man finder i den islamisk-arabiske verden.

STR har opdelt sin bog i følgende hovedafsnit: I. Den førislamiske periode; II. Qaṣīdah'en: det lange digt med gennemgående rim; III. Koranen; IV. De afledte genrer; V. De nye genrer; VI. Den verdslige litteratur efter islams gennembrud; VII. Den nyere tid efter 1798. Særligt afsnittene om *qaṣīda*-digtene, Koranen og den verdslige litteratur, samt dele af 'de nye genrer', dækker deres emne godt. Med "de afledte genrer" menes der *koran*-afledte genrer som *tafsīr* (eksegese), *sīra* (kontekstualisering), *ḥadīth* (supplerende autoritative udsagn) og *fiqh* (retslære). Hvad STR præcis mener med "de nye genrer" er ikke helt klart, men det omfatter i afsnittet tekster fra sufismen, historiografi, poetik, filosofi og videnskab (i de afsluttende bemærkninger s. 290–2 kaldes de for "de indirekte (koran-)afledte genrer", hvilket ikke er klargørende). Bogen giver et fint indblik i de forskellige typer af islamisk litteratur på arabisk, men *udfylder* altså ikke pladsen som en introduktion til klassisk-arabisk litteraturhistorie, som den synes markedsført som (men altså praktisk talt ikke *er* ifølge STR selv). For en sådan er vi stadig henvist til udenlandske fremstillinger (fx *The Cambridge History of Arabic Literature* i seks bind eller Kronholm 1995, som begge er disponeret efter historiske epoker.)

Bogens klare styrke er dens brede udvalg af kildetekster, som gives i lange citater. For bibliofile og oversættelsesinteresserede (heriblandt denne anmelder) er dette en sand fornøjelse. De udvalgte oversættelser er foretaget gennem tiden af en bred vifte af danske arabister, semitiske filologer og islamologer, heriblandt Østrup, Løkkegaard, Pedersen, Buhl og Wulff. STR har ladet tilgængeligheden af danske oversættelser bestemme fremstillingen af litteraturen, hvilket til tider er på bekostning af repræsentativiteten (som fx i afsnittene om historieskrivning og ḥadīth). For at imødekomme dette problem har STR, til hans store ære, nyoversat en lang række uddrag af den arabiske litteratur (27 passager!). Bogen er således også at betragte som en bibliografisk oversigt over dansk arabistik, hvilket da også er påtænkt: "Antologien er disponeret ud fra danske arabisters og islamforskeres oversættelser direkte fra arabisk til dansk gennem de seneste 200 år. [...] læseren [...] får indblik i de skiftende epokers interessefelter og oversættelsespraksis" (s. 11). Det sidste kunne være bedre imødekommet ved i højere grad at sammenligne oversættelser af samme værk fra forskellige epoker. Dette sker kun to steder: Imru l-Qays' *mu'allaqa* i Ellen Wulffs poetiske oversættelse og i prosa af samme oversætter (s. 36–40). Man kan selvfølgelig sammenligne den generelle stil i Frede Løkkegaards første halvdel af digtet, men ikke oversættelsen af de specifikke vers. Koranens sura 81 bringes i både Madsens (1967) og Hvidberg-Hansens oversættelse (1997); men STR har udeladt den første danske koranoversættelse i uddrag af Buhl (som dog står i registret over danske orientalistes oversættelser og værker (s. 318–326)) og de to nyeste komplette oversættelser til dansk af Abdullah Simsek (*Koranen på dansk* 2014) og Amér Majid (*Den Klare Koran*

2017), som slet ikke nævnes. På dette punkt kæmper bogens to formål lidt med hinanden. Jeg havde ønsket, at det bibliografiske aspekt oftere havde haft forrang, nu hvor STR har fraskrevet sig, at det er en litteraturhistorie. Således er registret over danske oversættelser af arabisk litteratur ikke langt fra at være udtømmende; men der er visse ærgerlige forglemmelser eller udeladelser. Ud over de nævnte koranoversættelser er intet af Ove Chr. Krarups arbejde blevet medtaget, hverken som tekstuddrag eller i registret. Dette er bemærkelsesværdigt, eftersom Krarup har udgivet flere danske oversættelser: *Bogen om Landenes Erobring (Kitab Futuchi 'L-Buldan) af Al-Beladsori* (1946) og *De Lærerige Eksemplers Bog (Kitâbu-l-itibâri) af Usâma ibn Munkids* (1950). Bogen ville også have været en fremragende mulighed for at udgive, hvis ikke alle, så dog nogle af Krarups oversættelser af arabisk poesi og diverse andre stykker, som han fik 'trykt som manuskript' og gav fra sig med oversætterdedikation. Disse omfatter præislamiske digte (mu'allaqa'er) af Zuhayr, 'Amr ibn Kulthûm, 'Antara og Tarafa; tidlig islamiske digte af Ka'b ibn Zuhayr, uddrag af Koranen (sura 12 og de 24 sidste suraer), '100 arabiske sentenser' med flere. Jes Peter Asmussens tekstsamling *Tekster til Islam* (1972) og Arthur Christensens *Muhammedanske Digtere og Tænkere* (1906) er heller hverken brugt i udvalget eller nævnt i registret. Trods disse udeladelser er antologien en rigtig god samling af danske oversættelser, som tilsammen giver et godt indblik i de vigtigste genrer. STR lader først og fremmest oversættelserne tale for sig selv, og det er sådan bogen virkelig kommer til sin ret. Man får først og fremmest en masse arabisk litteratur i dansk oversættelse og altså i mindre grad en bog om arabisk litteratur.

Bogen er i øvrigt smukt udstyret med mærkebånd og med gennemgående farveillustrationer af håndskrifter, miniaturemalerier og træudskæringer fra Davids Samling, samt tre forskellige registre, ét over arabiske forfattere, ét over danske orientalistes oversættelser og værker, og ét over de i bogen indeholdte oversættelser. Bogen er en vigtig udgivelse i dansk arabistik og anbefales til alle med interesse i eller nysgerrighed på klassisk-arabisk litteratur og oversættelse.

Lasse Løvlund Toft, *cand.mag., ph.d.-studerende,*
Afdeling for Teologi, Aarhus Universitet